

Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon

ADHD Norge • Afasiforbundet i Norge • Autismeforeningen i Norge • Cerebral Parese-foreningen • Dylektsforbundet i Norge • Forbundet Tønnen og Helse • Foreningen for Blødere i Norge • Foreningen for El-overfølsomme • Foreningen for Fragilt X-Syndrom • Foreningen for Hjerteske barn • Foreningen for Kroniske Smertepasienter • Foreningen for Muskelsyke • Foreningen for Søvnssykdommer • Hørselshemmedes Landsforbund • Interesseforeningen for LMBB syndrom • Klinefelterforeningen i Norge • Landsforbundet for Utviklingshemmede og Pårørende • Landsforeningen Alopecia Areata • LHL, Landsforeningen for hjerte- og lungesyke • Landsforeningen for Huntingtons Sykdom • Landsforeningen for kombinert syns- og hørselshemmede/døvblinde • Landsforeningen for Nyrepasienter og Transplanterte • Landsforeningen for Overvektige • Landsforeningen for Pårørende innen Psykiatri • Landsforeningen for Trafikkskadde i Norge • Landsforeningen mot Fordøyelsessykdommer • Leverforeningen • Marfanforeningen • Mental Helse Norge • Momentum • Morbus Addisons Forening • Multipel Sklerose Forbundet i Norge • Norges Astma- og Allergiforbund • Norges Blindeforbund • Norges Diabetesforbund • Norges Døveforbund • Norges Fibromyalgi Forbund • Norges Migreneforbund • Norges Myalgisk Encefalopati Forening • Norges Parkinsonforbund • NORILCO • Norsk Cøliakiforening • Norsk Dysmeliforening • Norsk Epilepsiforbund • Norsk Forbund for Svaksynte • Norsk Forening for Analatresi • Norsk Forening for Cystisk Fibrose • Norsk Forening for Ehlers-Danlos Syndrom • Norsk Forening for Nevrofibromatose • Norsk Forening for Osteogenesis Imperfecta • Norsk forening for Tuberos Sklerose • Norsk Hemokromatoseforbund • Norsk Immunsviktforening • Norsk Interesseforening for Kortvokste • Norsk Interesseforening for Stamme • Norsk Keratoseforening • Norsk Kraniofacial Forening • Norsk Landsforening for Laryngektomerte • Norsk Lymfødeme forening • Norsk Portfyrforening • Norsk Psoriasisforbund • Norsk Revmatikerforbund • Norsk Thyreoideaforbund • Norsk Tourette Forening • SpProstatakreftforeningen (PROFO) • Ryggforeningen i Norge • Ryggmarksbrokk- og Hydrocephalusforeningen • Rådgivning om spiseforstyrrelser • Støtteforening for Kreftsyke Barn • Turner Syndrom Foreningen i Norge

Finansdepartementet
Postboks 8008 Dep

0030 Oslo

FINANSDEPARTEMENTET

29. SEP. 2009

Saksnr.

08 / 6229 - 29

Arkivnr.

Vår fil: B09-SO021
Vårt arkiv: 402
Saksbeh: Stian Oen

Oslo, 24. september 2009

Vedr. NOU 2009: 10 Fordelingsutvalget – tiltak som kan være særlig gunstige mht. å bedre inntektsfordelingen

Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon (FFO) viser til at det 24. juni ble sendt ut høringsforslag fra Finansdepartementet om tiltak som kan være særlig gunstige mht. å bedre inntektsfordelingen. Bakgrunnen er Fordelingsutvalgets rapport; NOU 2009: 10.

FFOs SYNSPUNKTER

FFOs synspunkter på forslagene som fremkommer i fordelingsutvalgets utredning kan oppsummeres i følgende punkter:

- FFO støtter forslaget om økt satsning på kvalifiseringstiltak
- FFO avviser stønadskutt som virkemiddel for å øke overgangen til arbeidslivet
- FFO går inn for økt bruk av lønnstilskudd samt innføring av fleksjobb
- FFO mener skattesystemet fremdeles må kompensere for merutgifter knyttet til funksjonshemming og kronisk sykdom
- FFO støtter at økonomisk sosialhjelp reguleres i tråd med lønnsutviklingen
- FFO er opptatt av at funksjonshemming og kronisk sykdom ikke må begrense samfunnsdeltakelsen

- *FFO ønsker styrket innsats for økt yrkesdeltakelse blant funksjonshemmede*
- *FFO ønsker økt nivå på offentlige ytelser*
- *FFO mener merutgifter knyttet til funksjonshemminger og kroniske lidelser må kompenseres*
- *FFO er opptatt av fellesskapsløsninger for å sikre et likeverdig velferdstilbud til alle*

GRUNNGIVELSE

FFO støtter forslaget om økt satsning på kvalifiseringstiltak

Fordelingsutvalget tar i sin innstilling til orde for økt satsning på kvalifiseringstiltak, med henvisning til den positive betydningen kunnskap og kompetanse har for mulighetene for yrkesdeltakelse. FFO støtter en slik satsning, og vil i den forbindelse særskilt peke på de dokumenterte gevinstene i form av økt yrkesdeltakelse særlig funksjonshemmede og kronisk syke har ved å gjennomføre høyere utdanning.

Imidlertid ønsker FFO også å fremheve at en hovedutfordring knyttet til kvalifiseringstiltakene og måten disse gjennomføres på i dag, er en alt for rigid og lite hensiktsmessig utforming av regelverket som ligger til grunn for disse. Både finansieringsregimet og de tidsmessige bestemmelsene knyttet til løpene oppleves fra brukersiden ofte som sterkt begrensende.

FFO mener det bør være et prinsipp bak utformingen av kvalifiseringstiltakene at det er den enkelte bruker og vedkommendes saksbehandlere som sammen skal utforme så hensiktsmessige tiltaksløp som mulig. Lov- og regelverk bør så langt det er mulig støtte opp om dette prinsippet, blant annet ved at det tydeliggjøres hvor viktig brukernes deltakelse i prosessene som er knyttet til vedkommendes oppfølging er. Derimot bør ikke lov og regelverk utformes på en slik måte at tids- og kostnadsbegrensninger skal kunne stoppe oppfølgingsløp som den enkelte bruker og vedkommendes saksbehandler ut fra på forhånd fastlagte prosesser har kommet frem til. Slik er det imidlertid i dag.

FFO avviser stønadskutt som virkemiddel for å øke overgangen til arbeidslivet

Fordelingsutvalget drøfter endringer i stønadssystemet som kan gjøre det mer lønnsomt å delta helt eller delvis i arbeidslivet fremfor å være stønadsmottaker. Utvalget konkluderer imidlertid bare med at det må skaffes mer kunnskap om dette virkemiddelet.

FFO deler ikke en tilnærming til stønadssystemet som for en stor del baserer seg på oppfatningen om at det er nivået på ytelsene som avgjør om den enkelte deltar i arbeidslivet eller ikke. Det er for det første medisinske og andre faglige vurderinger som ligger til grunn og er utslagsgivende ved tilståelse av offentlige ytelser. For det andre er en hovedårsak til at mange funksjonshemmede og kronisk syke ikke makter

å delta i arbeidslivet forholdene i arbeidslivet; ikke den enkeltes kroniske sykdom eller funksjonshemming.

FFO aviser derfor endringer i stønadssystemet som utelukkende er motivert ut fra ønsket om å øke overgangen til arbeidslivet. Omfanget av økt arbeidslivsdeltakelse som følge av denne typen endringer er omdiskutert. Det er i tillegg en nokså åpen problemstilling hvorvidt den typen forflytninger innen arbeidsmarkedet som eventuelt vil gjøre seg gjeldende i kjølvannet av regelverksendringer det her er snakk om vil være positiv samlet sett. At flere kommer i jobb innebærer ikke nødvendigvis også at flere kommer i jobber de passer inn i.

Dette innebærer imidlertid ikke at FFO ikke ønsker en kraftfull innsats for å øke arbeidslivsdeltakelsen fra marginaliserte grupper i samfunnet. Imidlertid vil endringer i stønadssystemet særskilt rettet inn mot denne gruppen slik FFO vurderer det trolig i første rekke gi dårligere levekår for de som allerede kommer svært dårlig ut på de fleste levekårsindikatorer. Dette vil være en svært lite ønskelig utvikling.

FFO går inn for økt bruk av lønnstilskudd samt innføring av fleksjobb

Fordelingsutvalget peker i sin utredning på ordninger som kan bidra til økt yrkesdeltakelse fra funksjonshemmede og kronisk syke. Bruken av lønnstilskudd og en eventuell innføring av en tilsvarende fleksjobb-ordning som den Danmark tok i bruk på slutten av 1990-tallet nevnes her særskilt.

Lønnstilskudd

Om lønnstilskudd skriver utvalget blant annet at:

"Tiltaksdeltakerne skal utføre ordinære oppgaver i en offentlig eller privat virksomhet, i hel- eller deltidsstilling. Deltakerne får lønn fra arbeidsgiver. Lønnstilskudd gis i form av en prosentvis lønnsrefusjon i en begrenset del av ansettelsestiden, og skal kompensere for arbeidstakerens lavere produktivitet i denne perioden."

NOU 2009:10 Fordelingsutvalget

Det er allerede i dag en ordning med et slikt tidsbegrenset lønnstilskudd som omtales av Fordelingsutvalget. Denne har riktignok en del klare begrensninger både økonomisk og i forhold til varighet. I tillegg eksisterer det også en ordning med såkalt tidsubegrenset lønnstilskudd, der tallet på deltakere så langt riktignok er begrenset.

FFO går med dette som utgangspunkt derfor inn for økt bruk av lønnstilskudd for personer som trenger slik bistand, i en tidsbegrenset eller varig periode. Slik FFO ser det bør dermed dagens ordninger med lønnstilskudd utvides, men det bør også innføres nye ordninger som sikrer at det finnes relevante tilskuddsordninger for alle som kan ha nytte av denne typen bistand.

Samtidig som FFO går inn for økt bruk av lønnstilskuddsordninger, er det viktig å understreke at FFOs grunnleggende syn er at funksjonshemmede og kronisk syke først og fremst skal delta i arbeidslivet på ordinære vilkår. Det er derfor viktig at lønnstilskuddsordninger utelukkende tas i bruk for personer som er avhengige av

denne typen ordninger for å kunne stå i jobb. Lønnstilskuddsordninger må derfor ikke tas i bruk for arbeidstakere som har anledning til å delta i ordinært arbeid uten denne formen for bistand.

Fleksjobb

En ordning med såkalt "Fleksjobb" har allerede vært i bruk i Danmark i flere år. Ordningen er basert på et varig lønnstilskudd, og innrettet mot personer som ikke kan oppnå eller beholde arbeid på ordinære vilkår som følge av en funksjonshemming (nedsatt arbeidsevne). I 2008 var det rundt 46.000 personer som deltok i ordningen i Danmark. I tillegg var ytterligere 10.000 godkjent for ordningen, uten å ha fått fleksjobb.

Om fleksjobbordningen skriver Fordelingsutvalget blant annet at:

"Det ytes et lønnstilskudd på 1/2 eller 2/3 av "minste overenskomstmessige lønn" på det aktuelle ansettelsesområdet. Lønn og arbeidsvilkår fastsettes i samarbeid med de faglige organisasjoner, arbeidsgiver og arbeidstaker."

NOU 2009:10 Fordelingsutvalget

Det påpekes i tillegg i utvalgsinnstillingen at:

"Sentralt i metoden står utarbeidelse av en ressursprofil som består av 12 ulike elementer eller ressurser som er relevante for arbeidsmarkedets krav."

Dette er en arbeidsmetodikk som kan minne mye om den arbeidsevnevurderingen som etter hvert skal tas i bruk i Norge, noe som slik FFO vurderer det ytterligere synliggjør hvor hensiktsmessig det kan være å innføre en ordning med fleksjobb også her til lands.

Erfaringene fra Danmark har slik FFO vurderer det synliggjort at en ordning med Fleksjobb kan bli et viktig bidrag til å holde personer i arbeidslivet, slik at uførepensjon kan unngås. Ordningen er i tillegg så utprøvd og grundig beskrevet ut fra danske forhold at det burde være håndterbart å relativt raskt innføre en tilsvarende ordning i Norge.

FFO mener skattesystemet fremdeles må kompensere for merutgifter knyttet til funksjonshemming og kronisk sykdom

Utvalget drøfter i sin innstilling endringer i skattesystemet som kan ha fordelingseffekter. FFO ønsker imidlertid ikke i denne høringsuttalelsen å ta stilling til de grunnleggende prinsippene bak skattesystemets utforming. Imidlertid bør skattesystemet fortsatt brukes til å kompensere for merutgifter knyttet til kroniske sykdommer og funksjonshemminger, slik det i noe utstrekning alt skjer i dag. FFO er i den sammenhengen først og fremst opptatt av minstefradraget for pensjonistgruppene, skattebegrensingsregelen, særfradraget for alder og uførhet, og særlig særfradraget for store sykdomsutgifter.

Dette er ordninger innenfor skattesystemet som alle bidrar til at et høyt antall funksjonshemmede og kronisk syke mennesker i Norge gjennom det årlige

skatteoppgjøret kompenseres for merutgifter og øvrige økonomiske ulemper som følge av funksjonshemming og kronisk sykdom. Det er derfor viktig at disse ordningene beholdes.

Samtidig er FFO også opptatt av at dette er ordninger som det ikke må strammes inn i, men som heller bør bli mer sjenerøse. Eksempler på utviklingstrekk FFO i så måte er kritisk til er at minstefradraget for arbeidstakere for noen år siden ble gjort mer omfattende enn minstefradraget for pensjonistgruppene, og også den alt for stramme praktiseringen av særfradraget for store sykdomsutgifter.

FFO mener prinsipielt at ordningene i skattesystemet som er siktet inn mot å kompensere for utgifter og øvrige økonomiske ulemper som følge av funksjonshemming og kronisk sykdom, i større grad må rettes inn mot å kompensere for faktiske utgifter og økonomiske ulemper.

FFO støtter at økonomisk sosialhjelp reguleres i tråd med lønnsutviklingen

Utvalg et tar i sin innstilling til orde for at de statlig veiledende satsene for økonomisk sosialhjelp fremover bør justeres i tråd med lønnsutviklingen. FFO støtter dette synet, og understreker at det vil være naturlig om dette skjer gjennom årlige vedtak, på samme måte som eksempelvis den årlige reguleringen av grunnbeløpet.

Samtidig ønsker FFO å understreke betydningen av at økonomisk sosialhjelp er et økonomisk sikkerhetsnett, og ikke er ment som en varig ytelse. Når personer er langtidsmottakere av økonomisk sosialhjelp, er dette derfor i første rekke et symptom på at øvrige stønadstyper har inngangsvilkår som hindrer personer med langvarig stønadsbehov å komme inn i dem. FFO tror mange i gruppen av langtidsmottakere av økonomisk sosialhjelp i dag i realiteten burde vært mottakere av uførepensjon eller andre folketrygdytelser isteden. Et fokus på denne problemstillingen kan derfor bidra til å løfte en svært marginalisert og fattigdomsutsatt gruppe uten utsikter for arbeidslivsdeltakelse over i en mer stabil og mindre uverdigg økonomisk situasjon.

Et stort innslag av langvarige sosialhjelpskarrierer kan i tillegg være et uttrykk for økt kompetansebehov i sosialtjenesten. Dette vil eksempelvis være tilfellet når langtidsmottakere av sosialhjelp ikke får den avklaringen som er nødvendig for å fastslå om de trenger oppfølging og bistand for å makte deltakelse i arbeidslivet, eller isteden bør sluses inn i andre og mer varige stønadsløp.

FFO er opptatt av at funksjonshemming og kronisk sykdom ikke må begrense samfunnsdeltakelsen

Funksjonshemmede og kronisk sykes levekår påvirkes i stor grad av yrkesdeltakelse eller manglende sådan, samt store ekstrautgifter knyttet til funksjonshemmingen/sykdommen. Dette er en situasjon som for mange som opplever den lett forplanter seg også til øvrige samfunnsarenaer, og påvirker funksjonshemmede og kronisk sykes samfunnsdeltakelse i negativ retning. Det kan eksempelvis handle om at manglende arbeidslivsdeltakelse også begrenser ens kontaktnettverk. Eller det kan handle om at dårlig økonomi legger begrensninger på hvilke sosiale aktiviteter en kan delta på.

Et viktig fokus fra FFOs side i samfunnsdebatten er derfor at funksjonshemninger og kroniske sykdommer ikke må begrense enkeltindividets mulighet til å gjøre seg gjeldende i samfunnet, og til å dele samfunnets goder på lik linje med andre. Det er derfor svært viktig med fokus på og strategier rettet mot å gjøre deltakelse på ulike samfunnsarenaer enklere og mer tilgjengelig for funksjonshemmede og kronisk syke. Konkrete tiltaksområder kan i så måte være tilgjengelighet til møtelokaler og lignende, nedbygging av egenandeler på ulike samfunnsarenaer, styrking av transportordninger rettet mot funksjonshemmede og kronisk syke, og økonomiske tilskuddsordninger på samfunnsarenaer der økonomiske ressurser kan være avgjørende for deltakelse (for eksempel ferieturer, skolereiser, fritidsaktiviteter m.v.)

FFO ønsker styrket innsats for økt yrkesdeltakelse blant funksjonshemmede

Levekår og inntektsfordeling kan endres på en måte som styrker funksjonshemmede og kronisk sykes stilling, som nevnt bl.a. ved at funksjonshemmedes yrkesdeltakelse styrkes. Funksjonshemmede og kronisk syke har mer å tjene på utdanning, ved at utdanning i sterkere grad øker muligheten for deltakelse i arbeidslivet for funksjonshemmede enn for andre.

Samtidig utgjør selve overgangen mellom utdanning og arbeid en bøyg som – dersom den ikke overvinnes – ofte innebærer et liv som passiv stønadsmottaker. Derfor er det slik FFO ser det svært viktig at myndighetene aktivt arbeider for å bygge ned samfunnets barrierer og krav for deltakelse.

Fra FFOs side vurderes følgende forslag som særlig interessante å jobbe videre med som et ledd i en slik aktiv innsats for økt yrkesdeltakelse blant funksjonshemmede:

- Bedre tilgjengelighet på og mer tilrettelegging av arbeidsplassene.
- Mer fleksible arbeidstidsbestemmelser, herunder arbeidstidsforkortelser.
- Åpning for større grad av kombinasjon av arbeid og trygd.
- Økt innslag av arbeidsgiverkompensasjon ved ansettelse av funksjonshemmede som ikke kan inneha fulltidsstilling.

FFO er selvsagt på det rene med at det norske arbeidslivet i dag stiller høye krav til dem som skal delta, og at dette delvis har sammenheng med det som gjerne kan kalles «den nordiske modellen», med et høyt lønns- og produktivitetsnivå. Det kan i så måte anføres at den nordiske modellen er direkte avhengig av et høyt produktivitetsnivå fra den enkelte arbeidstakers side dersom det høye lønns- og levestandardnivået i våre samfunn skal kunne videreføres i overskuelig fremtid.

Imidlertid vurderer FFO utstøtingen fra arbeidslivet blant store arbeidstakergrupper samt den svært lave faktiske pensjoneringsalderen i en del grupper som en langt større og mer alvorlig trussel mot mulighetene for å opprettholde en nordisk samfunnsmodell kjennetegnet av både høyt produksjons- og lønnsnivå. En senking av tersklene for deltakelse i arbeidslivet vil derfor slik FFO ser det være både den mest effektive og mest bærekraftige strategien for å møte en slik utfordring.

FFO ønsker økt nivå på offentlige ytelser

Alle kan ikke delta i arbeidslivet. Mange vil måtte stå utenfor arbeidslivet, blant annet som følge av funksjonshemming og kronisk sykdom. FFO er derfor opptatt av denne gruppens økonomiske situasjon, og at nivået på offentlige ytelser derfor må ligge på et nivå som gjør at også denne gruppens levekår er på et akseptabelt nivå, og følger den samme utviklingen som lønnsnivået i samfunnet.

FFO ønsker derfor at nivået på dagens folketrygdytelser økes, nettopp fordi lønnsinntekt selv ved lavere terskler for arbeidslivsdeltakelse enn i dag ikke utgjør noe alternativ for alle. Et relativt romslig ytelsesnivå er dermed nødvendig dersom gode levekår for personer utenfor arbeidslivet skal kunne oppnås. Som tidligere nevnt avviser FFO en tilnærming som innebærer at økte stønader vil føre til at flere ønsker seg over på stønad istedenfor å stå i jobb.

FFO mener merutgifter knyttet til funksjonshemminger og kroniske lidelser må kompenseres

Som nevnt tidligere i høringsuttalelsen påløper det for funksjonshemmede og kronisk syke ofte en hel del merutgifter knyttet til funksjonshemminger og kroniske lidelser. Dette kan til en viss grad dreie seg om sykdomssituasjon og andre direkte konsekvenser av en funksjonshemming. Men det vil i en del tilfeller kunne handle om mer indirekte belastninger som også kan resultere i merutgifter, som utgifter knyttet til kosthold og klær, strømutfgifter, behandlingstilbud mv. Slik FFO ser det innebærer manglende kompensasjon for slike merutgifter en diskriminering av funksjonshemmede og kronisk syke som er uakseptabel.

Det bør derfor knesettes som prinsipp at merutgifter direkte knyttet til funksjonshemming og kronisk sykdom skal kompenseres fullt ut, og også foreslås strategier for å nå denne prinsipielle målsetningen. Særlig relevante ordninger i så måte vil være økonomiske kompensasjonsordninger, fradragordninger knyttet til skattesystemet, samt økonomiske tilskuddsordninger.

FFO er opptatt av fellesskapsløsninger for å sikre et likeverdig velferdstilbud til alle

Fellesskapsløsninger i bl.a. helse- og utdanningssektoren har vært og er også i dag avgjørende for at alle skal kunne få et likeverdig velferdstilbud uavhengig av inntektsnivå. Den sikreste garantien for et samfunn som oppleves som rettferdig også av grupper som har utfordringer knyttet til deltakelse og inkludering, er slik FFO ser det et universelt velferdssamfunn, der det er den enkeltes statsborgerskap, lovfestede rettigheter og individuelle behov som er utløsende i forhold til velferdstilbud.

De nærmeste tiårene vil befolkningens samlede realinntekt øke. Dermed vil også langt flere få muligheter til å på egenhånd kjøpe velferds- og helsetjenester i det private markedet, dersom disse tilbudene finnes. Det vil derfor i fremtiden trolig i stadig økende grad bli det offentlige velferdstilbudets kvalitet og

konkurransedyktighet som vil avgjøre om også fremtidens Norge først og fremst skal preges av de universelle, offentlige fellesskapsordningene.

Dersom økte muligheter i befolkningen til å kjøpe seg ut av fellesskapsløsningene ikke møtes av en kraftig satsning på kvalitet og omfang innen offentlig velferds- og helseproduksjon, er dette derfor slik FFO ser det uheldig. Private ordninger vil ved en slik utvikling blomstre opp, og de universelle ordningene vil bli satt under press. Taperne vil bli de som i størst grad avhenger av fellesskapsløsninger; det vil i stor grad si personer uten økonomiske midler til å «kjøpe seg ut» i ulike sammenhenger. Den negative fordelingseffekten dette i så fall vil ha på samfunnsnivå er slik FFO ser det åpenbar.

Med vennlig hilsen

FUNKSJONSHEMMEDES FELLESGANISASJON

Jarl Ovesen
Assisterende generalsekretær